

Nedbrutna stämmobeslut

från partistämman 2021

Centerpartiet

Innehållsförteckning

Styrning, stadsbyggnad och miljö.....3

Fler regler avskaffas och hantering av tillstånd går snabbare och blir billigare. Systemet med överklaganden behöver ses över hur det kan bli mer effektivt och mindre resurskrävande. Offentliga handläggningsavgifter bör minska om handläggningen går utöver tidsfristen och att många regellättnader som gjorts under coronakrisen blir permanenta..... 3

Offentliga data ska som regel vara öppet och fritt tillgänglig, undantaget integritetskänslig information. Offentliga upphandlingar ska ske med öppen källkod och myndigheter och regelverk jobba främjande och tillåtande med exempelvis regulatoriska sandlådor. Konsumentskyddet och kraven på bankerna när det gäller IT-relaterad brottslighet ska stärkas..... 4

Det tas fram en nationell strategi för att omvandla utsatta områden till säkra och trygga stadsdelar senast 2030, med en hänsyn till det lokala perspektivet..... 5

Hållbara transporter underlättas. Transportsystemet moderniseras och den fossilfria infrastrukturen byggs ut. Det blir lättare att införa trängselskatter för att finansiera utbyggd kollektivtrafik och modern infrastruktur och EU:s koldioxidstandareder skärps.. 6

Att se över och stärka förutsättningarna för återvinningscentraler att omhänderta avfall från marin verksamhet..... 6

Att avvikande takfärg, samt byggnadsintegrerade solcellsinstallationer inte skall vara skäl att avvisa solcellsanläggning.. 7

Att en översyn görs i syfte att taktytor i högre utsträckning ska kunna användas för energiproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster..... 7

Att geodata, som ett led i digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen, bör tillgängliggöras som öppna data för både myndigheter och allmänheten.. 7

Att identifiera nödvändiga reformer när det gäller samhällsbyggnad i syfte att förstärka beredskapen för framtida krissituationer..... 8

Området styrning, stadsbyggnad och miljö kom stämman också fram till följande förslag: 8

Vård och omsorg..... 9

[...] Ett offentligt mål ska sättas om att det maximalt ska vara 25 medarbetare per chef i välfärdsverksamheten [...]. 9

[...] Ett långsiktigt mål för ökad kontinuitet i hemtjänsten, med maximalt 10 medarbetare per hemtjänsttagare bör snaras beslutas. [...]..... 10

[...] Krav ska införas på alla regioner att ha ett systematiskt och strukturerat förebyggande hälsoarbete inriktat mot undvikbara livsstilssjukdomar och olika slag av ohälsa. [...]..... 10

[...] Alla regioner ska få i uppdrag att erbjuda både fysiska och digitala..... 11 besök. [...]..... 11

Med hjälp av ny teknik kan patienten göra mycket själv hemma. Patienternas möjlighet till egenansvar, egenvård och inflytande över planering och genomförande av vård behöver stärkas för att skapa egenmakt och frigöra resurser för dem som inte har förutsättningar till egenansvar" 12

Att stödet till anhöriga utvecklas med ökad tillgång till rådgivning och avlastning samt tillgång till anhörigkonsulent..... 13

Att Centerpartiet ska verka för ett krav på fysioterapeutisk kompetens om kvinnors hälsa i den eftervård som erbjuds kvinnor efter förlossningen; att förlossningsvården prioriteras högre och att mer resurser läggs på denna; att eftervården utökas och mer

resurser tillförs, så att kvinnor snabbare ska kunna få tillgång till vård och behandling av förlossningsskador.....	13
Att Centerpartiet verkar för att det utbildas och fortbildas fler som kan erbjuda första linjens samtalsstöd vid psykisk ohälsa.	14
Centerpartiet verkar för evidensbaserad vidareutveckling av grön rehabilitering och grön omsorg i hela landet.	15
Centerpartiet verkar för evidensbaserad vidareutveckling av grön rehabilitering och grön omsorg i hela landet.	16
Centerpartiet ska verka för en samordnad struktur för organdonation i alla sjukvårdsregioner i syfte att möjliggöra donation i en större andel fall.	17
En rätt till fortbildning ska införas för personalen i vård och omsorg. Alla som arbetar i ett legitimationsyrke eller har en reglerad yrkestitel i hälso- och sjukvården ska garanteras möjligheter till fortbildning.....	17
På vård och omsorgsområdet kom stämman också fram till följande förslag:.....	18

Friheter, rättigheter och utbildning.....19

HBTQI-personers rättigheter ska stärkas och deras livsvillkor förbättras. Lagstiftningen kring könstillhörighet ska uppdateras för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för icke-binära. Ett kontinuerligt och systematiskt arbete kring HBTQI-frågor ska föras i skolan och kunskapshöjning hos rättsväsende, regioner, kommuner och myndigheter om HBTQI-personers rättigheter ska genomföras.	19
Hiv-positivas livsvillkor ska förbättras genom bättre tillgänglighet till profylax, behandling och vård, samt kunskapshöjande insatser till allmänheten.	19
Att personal som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck.	20
Att Centerpartiet ska arbeta för att döva medborgare ska ha samma rättigheter och möjligheter som övriga medborgare att utbilda sig, omskola sig eller byta yrkesbana.	20
Att personal inom skolan och förskolan utbildas om hederskultur för att snabbare upptäcka och agera vid på tecken kring hedersvåld.	21
Under området friheter, rättigheter och utbildning kom stämman också fram till följande förslag:	21

Sätt att föra ut förslagen23

När ni ska få ut nyheten om förslaget ni vill driva/har fått igenom så följ dessa steg för att säkerställa en genomtänkt kommunikation:.....	23
1. Bakgrund/nuläge:	23
2. Syfte och mål:	23
3. Målgrupp:	23
4. Budskap:	23
5. Kanal och aktiviteter:	23
6. Utvärdering:	25

Styrning, stadsbyggnad och miljö

Fler regler avskaffas och hantering av tillstånd går snabbare och blir billigare. Systemet med överklaganden behöver ses över hur det kan bli mer effektivt och mindre resurskrävande. Offentliga handläggningsavgifter bör minska om handläggningen går utöver tidsfristen och att många regellättnader som gjorts under coronakrisen blir permanenta.

Vilken nivå driver man förslaget
Kommunal och regional nivå.

Hur driver man förslaget?

Regelkrångel är en fråga som ofta diskuteras på statlig nivå, men även i kommuner och regioner har man lagt till många regler som påverkar det lokala näringslivet. Dessutom är kommuner och regioner ofta den nivå som lokala företagare behöver kontakta för att uppfylla statliga krav, när det kommer till att t.ex. registrera verksamhet, undersöka miljöarbetet med mera. I lokal offentlig verksamhet kan ni därför driva bl.a. att ni ska se över vilka ytterligare regler som ska åläggas verksamheterna, utöver de som är nödvändiga enligt lag. Ni kan också arbeta med "en väg in" och samordning av kontroller och registreringar – så att tiden företagare lägger på att navigera regelverket är så kort som möjligt.

Ett par områden där kommuner ofta tillför ytterligare regelverk är miljöområdet och stads/samhällsbyggnadsområdet. Det kan handla om utformning för uteserveringar, om dekoration och fasadarbete, om sophantering och mycket mer. Här kan det vara värt att spana efter regler som kan tas bort, eller åtminstone göras mer lättförståeliga och enkla att hantera. I Helsingborg har man infört tjänsten "Krångelombudsman" där en anställd hjälper kommuninvånare att navigera eller föreslå ändringar av regler som verkar krångliga och svårhanterade <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/kontakt-och-paverkan/krangelombudsmannen/>.

Kostnaden för kontroller från kommunens sida kan också reduceras eller göras mer förutsägbara utifrån Rättviksmodellen, där man fakturerar en näringsidkare för en kontroll efter att den genomförts (och för dess kostnad) snarare än att fakturera i förväg enligt schablon.

Under Coronakrisen införde många kommuner regelförenklingar just för krognäringen och dess möjlighet att driva sin verksamhet till lägre kostnader och på större yta. I de flesta fall finns inget juridiskt tvång att rulla tillbaka dessa förenklingar.

Vad gäller överklagandeprocesser så har kommuner och regioner inte så stor rådighet, förutom möjligen i det att man ibland är en part i överklagandet och där kan försöka att åtminstone vara en enkel motpart att ha och göra med för den som överklagar beslut.

Argument man kan använda för förslaget

- Svenskt Näringslivs mätningar över vilka problem företag stöter på i sin vardag visar gång på gång att regelkrånglet är bland de värsta. 2017 uppgav mer än 60 procent av tillfrågade företagare att de trodde sig kunna spara uppåt 6 timmar i arbetstid varje månad bara på minskad regelbörda. Att ta tag i regelkrånglet är viktigt för att stärka det lokala företagandet.
- Under pandemin har många kommuner testat att lätta på regelkrav inom service- och underhållningssektorn. I många fall har det visat att reglerna inte fyllde en så viktig funktion att de behövde bevaras eller återinföras.

Offentliga data ska som regel vara öppet och fritt tillgänglig, undantaget integritetskänslig information. Offentliga upphandlingar ska ske med öppen källkod och myndigheter och regelverk jobba främjande och tillåtande med exempelvis regulatoriska sandlådor. Konsumentskyddet och kraven på bankerna när det gäller IT-relaterad brottslighet ska stärkas.

Vilken nivå driver man förslaget

Främst på kommunal nivå, samt utanför sjukvårdsansvaret på den regionala nivån.

Hur driver man förslaget?

Offentlig verksamhet samlar också in mycket data, t.ex. kartor och geografisk information, liksom information om VA-system, transportleder, resor, nyttjandegrad av naturresurser och mycket mer. En hel del av denna data kan, förutsatt att den är anonymiserad, användas inte bara av kommunen, utan också av företag som verkar inom kommunens gränser. Genom att göra den tillgänglig online så sparar man tid som annars gått åt till att hantera begäran om att få sagda information utlämnad och stärker det lokala näringslivet. Inspiration för de många saker som kan göras bättre med digitala verktyg och digitalisering finns bl.a. i SKR:s rapport "Nyckelfaktorer för digital utveckling och förändring".

För att uppnå standarderna för en av de vanligaste öppna licenserna för källkod, GNU-GPL, ska programvaran kunna spridas vidare fritt, andra användare ska kunna ta del av källkoden till programmet, den som vill bygga vidare på program utifrån källkoden ska få göra det och sprida resultatet med samma licens för öppen källkod och ingen användargrupp får diskrimineras från att använda programmet. Det kan låta snårigt, men i praktiken innebär det att om man som kommun väljer att upphandla mjukvara med öppen källkod så får vem som helst försöka bygga egna versioner av det program man upphandlat. Man kan tänka lite på det som att man delar ritningen på en byggnad, så att vem som helst kan försöka bygga en likadan, eller bättre byggnad. Däremot behöver inte byggnadens möblering – dvs. den information man från kommunens verksamheter matar in i programmet, så som användaruppgifter – vara offentliga eller öppna.

Själva implementeringen av ett beslut att upphandla med öppen källkod kan också vara enkel i och med att det finns utförliga underlag för hur man tar hänsyn till det i upphandlingar, bl.a. på avropa.se, och i bilagan "Särskilda villkor för öppen källkod". Politiskt behöver inte beslutet vara mer komplicerat än att lägga till just öppen källkod som en meriterande faktor eller ett krav vid offentliga upphandlingar av mjukvara – någonting som fullmäktige kan besluta.

Argument man kan använda för förslaget

- Mer öppen offentlig data innebär att man sparar tid på att hantera situationer där företag och privatpersoner begär ut datan. Dessutom finns stora potentiella vinster i att de som använder datan också kan anpassa sin verksamhet bättre efter kommunens eller regionens omständigheter.
- På samma vis innebär upphandling av mjukvara med öppen källkod att det är lättare för andra aktörer att bygga vidare på den programvara en kommun eller region redan använder och därigenom erbjuda bättre tjänster i framtiden.
- Öppen källkod minskar inlåsnings effekter och gör det lättare för myndigheter att byta programvara och IT-system, i och med att nya leverantörer kan se och utgå från de system man redan använder. Något som noteras i konkurrensverkets rapport 2013:2 "Upphandling av IT – inlåsnings effekter och möjligheter".

Det tas fram en nationell strategi för att omvandla utsatta områden till säkra och trygga stadsdelar senast 2030, med en hänsyn till det lokala perspektivet.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

Det finns flera sätt att från kommunalt håll bidra till att göra utsatta områden säkrare. Till dessa sätt hör dock inte att försöka återupprepa eller efterhärma polisens åtgärder. Det riskerar att leda till otydlighet och förvirring som kan försvåra polisens arbete. Däremot kan man som kommun samarbeta bättre med polismyndigheten – bland annat genom att säkerställa dialog mellan kommunen och den lokala polisorganisationen, samt genom att använda verktyg som medborgarlöften och samverkansavtal med polisen och i dessa ta in skrivningar om de problem som man möter i lokala utsatta områden. Det är särskilt genom detta samarbete som man kan säkerställa att polisen och olika förvaltningar i kommunen arbetar bättre. Detta är särskilt viktigt för kommunal socialtjänst och den förvaltning som har ansvar för området. Det kan också krävas en del internt arbete i förvaltningar för att skapa en kultur och vilja att samarbeta med polisen. För mer detaljer rekommenderas BRÅ:s publikation "Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete". Mycket av detta sker inte i första hand genom fullmäktigebeslut, utan snarast genom styret av den egna förvaltningen genom nämnder och Kommunstyrelsen. Därmed lämpar det sig först och främst i kommuner där man sitter i styre.

Ett område som kommunen har närapå ensam regi över i Sverige är det sociala arbetet och välfärden. I processen att göra ett område tryggt – både för att förebygga våld, öka viljan att vittna och minska attraktionskraften hos kriminella nätverk – spelar olika samhällsinstitutioner och deras förmåga att engagera och ge meningsfulla alternativ till unga människor en stor roll. Hit hör dels att bryta lojalitet till kriminella personer i ens närhet genom att skapa andra sociala samhörigheter som man är del av (t.ex. genom idrott och föreningsliv), hit hör också att säkerställa en känsla av karriärmöjligheter och alternativa vägar till försörjning och aktivitet i vuxenlivet än genom kriminell verksamhet. En möjlig politisk åtgärd, som kan drivas genom fullmäktige eller inom exempelvis den eller de nämnder som ansvarar för utbildningsverksamhet är att inventera just graden av hoppfullhet och säkerhet för vad man ska "bli när man blir stor" – samt uppdraga åt förvaltningen att åtgärda eventuella situationer där många unga inte verkar ha en tydlig bild av vad de ska göra efter myndighetsåldern inträffat och den obligatoriska skolgången är över. Man kan också uppmuntra lokalt idrotts- och föreningsliv att starta mer verksamhet i utsatta områden – studier från projektet Ung Livsstil har visat att flertalet större idrottsorganisationer i första hand rekryterar och hittar medlemmar i välmående områden. På vissa platser kan det dessutom vara så att ett första steg från politiskt håll är att säkerställa att kommunala institutioner som skolor, bibliotek, idrottsanläggningar etc. över huvud taget håller en tillräckligt hög kvalitet och har lika goda öppettider och god tillgänglighet i utsatta områden som i andra delar av kommunen, trots att de ofta upplevs som en svårare och mindre attraktiv arbetsmiljö för anställda.

För att hjälpa specifika geografiska områden att bli mer ekonomiskt välmående kan man också använda sig av modellen för Business Improvement Districts (BID) för att det offentliga, lokala näringsidkare samt civilsamhället och boende ska samverka och föra dialog om hur var och en av dem kan bidra till att göra området mer attraktivt eller välfungerande för affärsverksamhet.

Argument man kan använda för förslaget

- I en studie från BRÅ om tystnadskulturer pekar man att en sak som minskar viljan att vittna mot kriminella är en upplevelse av lojalitet och samhörighet med gärningspersoner (BRÅ 2019:10 "Tystnadskulturer", s. 63), för att motverka den typen av lojaliteter är det viktigt att ge unga en chans att bli delaktiga i andra sociala nätverk baserade på exempelvis intressen och aktiviteter.
- Forskningsprojektet Ung livsstil har visat att deltagande i föreningsliv, särskilt idrottsföreningar, är vanligare bland unga i grupper med högre socioekonomisk status. Särskilt för gruppen unga tjejer är den här effekten extra stor och att i flera av de större städerna så är sällan mer än 12-15% av tjejer i högstadies- och gymnasieålder med i någon idrottsförening (Ung Livsstil nr 29, 2019 "Ökar ojämlikheten utifrån socioekonomisk bakgrund när barn och ungdomar är med i flera idrotter?").

Hållbara transporter underlättas. Transportsystemet moderniseras och den fossilfria infrastrukturen byggs ut. Det blir lättare att införa trängselskatter för att finansiera utbyggd kollektivtrafik och modern infrastruktur och EU:s koldioxidstandarer skärps.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal och regional nivå. De delar som rör förändringar av kollektivtrafiken sköts dessutom inte sällan i samråd mellan de två nivåerna.

Mycket av förslaget rör beslut på statlig nivå och EU-nivå. Det kommuner och regioner särskilt kan göra är att bidra till ökad fossilfrihet i lokala transporter och infrastruktur.

Hur driver man förslaget?

En del av att bygga ut den fossilfria infrastrukturen är att säkerställa möjligheter att ladda eller tanka fossilfria fordon, särskilt elfordon. Den största delen av detta kommer förmodligen få ske i privat regi – genom att de aktörer som just nu säljer drivmedel till fordonsflottan övergår till fler gröna bränslen. Däremot kan både kommuner och regioner se till att det finns laddningsmöjligheter i anslutning till platser där den egna personalen arbetar, eller som många invånare besöker – så som sjukhus, skolor och kontor. I kommuner kan sådana förslag drivas genom fastighetsnämnden, eller motsvarande nämnd.

Kommuner kan också säkerställa möjlighet för privatpersoner att ladda på kommunalt ägt mark, så som boendeparkeringar som ägs av kommunen. På vissa platser kan det göras i avtal med den person som parkeringsplats upplåts till. Det är från och med årsskiftet också lagligt att använda det kommunala belysningsnätet för att etablera laddstolpar och man kan därmed tillföra färdig laddinfrastruktur fram till fler platser i kommunen.

En annan del är att säkerställa att den lokala kollektivtrafiken drivs med gröna drivmedel. På detta område är dock de flesta kommuner och regioner mycket långt komna och det mesta av det politiska arbetet är avklarat. I nästa led handlar det mer om att säkerställa att besluten implementeras och att övergången till fossilfria drivmedel fullföljs inom redan antagna planer.

Argument man kan använda för förslaget

- Det är viktigt att det offentliga, som står bakom en stor del av de kollektiva resorna, samt som arbetsgivare är destination för en stor mängd av de privata resorna säkerställer att dessa kan göras på ett hållbart sätt. På så vis kan vi göra konkret skillnad även innan politiska beslut och regelverk hinner få genomslag.

Att se över och stärka förutsättningarna för återvinningscentraler att omhänderta avfall från marin verksamhet.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

De resonemang som föranledde stämmobeslutet handlade primärt om vissa former av giftigt avfall som kommer fram i samband med marin verksamhet, så som bortskrapad gammal bottenfärg från båtar. Att ta hand om detta avfall är något som behöver göras i flera led, från marinen till avfallsinsamling och slutligen förvaring och omhändertagande. Partistämmobeslutet berör särskilt ett led i denna kedja – nämligen att återvinningsstationer, som oftast drivs av kommuner, bör ha kapaciteten att ta emot denna typ av giftigt avfall. Det är något som man som kommunpolitiker både kan driva genom berörd nämnd och som motion i fullmäktige.

Argument man kan använda för förslaget

- Många mindre marinor, eller privata båtägare har till skillnad från större industrier inte möjlighet att lösa hela kedjan av omhändertagande av farligt avfall som uppstår i samband med båtägande. Därför är det viktigt att kommuner där båtinnehav och marin verksamhet förekommer också gör det möjligt och enkelt för dessa personer att göra miljövänliga val.

Att avvikande takfärg, samt byggnadsintegrerade solcellsinstallationer inte skall vara skäl att avvisa solcellsanläggning.

Samt

Att en översyn görs i syfte att takytor i högre utsträckning ska kunna användas för energiproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå. Frågan kan på sikt komma att regleras i lag i form av undantag för solceller som föremål för bygglov, men i nuläget är detta en fråga om regler i den kommunala detaljplanen.

Hur driver man förslaget?

I praktiken driver man enklast förslaget i samband med ändring av- eller införande av ny detaljplan. Det kan göras som ett uppdrag från fullmäktige, som man kan motionera om i opposition, eller som en del av detaljplansprocessen ifall man sitter i kommunstyret. Man kan utforma förslaget på några olika sätt. I och med att Centerpartiet på nationell nivå verkar för att solceller ej ska vara föremål för bygglov så är skrivningar som är generellt tillåtande dock att föredra. Därmed är ett rimligt tillvägagångssätt att helt enkelt inkludera solceller i beskrivningar av vad som är ett godkänt utseende på tak och byggnadsfasader i ett särskilt område – på samma sätt som kommuner ofta reglerar vilka färger tak och fasader får ha i området.

Även användningen av takytor för andra klimatsmarta ändamål, så som dagvattenhantering och ekosystemtjänster genom bland annat odling, är någonting som man kan uppmuntra i detaljplan. I första hand genom att se till att detaljplanen inte omöjliggör det med hänvisning till särskilda estetiska krav, men i framtiden också genom att inkludera det som någonting man eftersträvar i upphandling av byggprojekt.

Argument man kan använda för förslaget

- Lokalproducerad el är ett sätt att minska bostädernas behov av elektricitet från elnätet, samt bidra till en ökad småskalig produktion av elektricitet. För småhus står el för den vanligaste formen av uppvärmning och möjligheter att stå för en större del av det behovet på egen hand kan både vara bra för kommunens energibehov, samt för enskilda fastighetsägare.
- För att klara klimathotet behöver Sverige bli bättre på att producera mer grön energi. Solceller i anslutning till fastigheter bidrar till att tillgängliggöra stora ytor för sådan energiproduktion.
- Städer med mer odling och grönska bidrar till att förebygga extrema temperaturer under sommaren, samt kan bidra till att binda mer dagvatten. Precis som för solceller så upptar tak och byggnader en stor del av städer och tätorters yta och kan med fördel användas till fler klimatvänliga ändamål.

Att geodata, som ett led i digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen, bör tillgängliggöras som öppna data för både myndigheter och allmänheten.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

I samband med detalj- och översiktsplansprocesser tar kommuner ofta fram stora mängder geodata, i form av kartor, topografisk information och mätvärden för kommunen. Den här typen av information kan med fördel göras tillgänglig för allmänheten, precis som andra former av icke integritetskränkande offentlig data.

Argument man kan använda för förslaget

- Byggherrar och olika aktörer som arbetar med fysisk planering kan med fördel använda alltmer detaljerad geodata för att bättre anpassa projekt och planer efter kommuners lokala omständigheter. Det kan skynda på och minska kostnaderna för byggande.

- Genom att geodata och andra processer inom samhällsbyggnadsområdet digitaliseras öppnas nya möjligheter för innovationer liksom för att göra olika tjänster inom lantmäteriområdet mer användarvänliga.

Att identifiera nödvändiga reformer när det gäller samhällsbyggnad i syfte att förstärka beredskapen för framtida krissituationer.

Vilken nivå driver man förslaget

I och med att det rör sig om samhällsbyggnad så är det främst en sak som kommuner kan påverka.

Hur driver man förslaget?

Att förbereda sig för att möta *nästa* kris är alltid svårare än att fundera på vad man gjorde fel i den föregående krisen. Det är därmed en bra idé att motionera eller från styrande håll driva frågan om att under kommunledningen ta fram prognoser över möjliga kriser, samt vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga dem.

När det kommer till kriser som man kan påverka med åtgärder inom samhällsbyggnadsområdet så finns ett par återkommande saker. Däribland försörjningen av nödvändiga resurser (el, vatten, avlopp etc.), risker i samband med naturkatastrofer och liknande kriser som påverkar den fysiska planeringen (översvämning, brand, skadegörelse mot samhällskritisk infrastruktur etc.) och infrastrukturen för att hantera en kris (transporter och transportvägar till t.ex. vård och räddningstjänst). I många fall existerar redan ett kommunalt ansvar att kunna säkerställa att dessa områden fungerar vid en kris. Men som pandemin, liksom tidigare års skogsbränder visat så är det skillnad på att ha ett ansvar och att faktiskt vara redo att möta det.

Möjliga åtgärder man kan föreslå för att identifiera svagheter inom kommunen för att möta kriser är dels utredningar från förvaltningarna, där man uppdras identifiera risker och flaskhalsar i kritiska verksamheter. Det går också att föreslå att kommunledningen ska genomföra simuleringar eller s.k. "war games" för att under riktiga former försöka möta en kris och identifiera var i kommunens verksamheter och fysiska planering som man saknar förutsättningarna för att vidta de krisåtgärder som efterfrågas.

Argument man kan använda för förslaget

- Covid-19 visade att mycket av Sveriges offentlighet saknade beredskap – både när det kommer till organisatoriska och fysiska förutsättningar – att hantera en kris i praktiken.
- I många fall är det just kommunen som har ansvaret för att samhällets grundläggande funktioner står upp vid kriser.
- Exakt vilken morgondagens kris är kommer alltid vara oklart – men risken för klimatrelaterade kriser som bränder och översvämning har ökat på senare år. Huruvida kommunen är byggd och organiserad för att snabbt kunna möta sådana kriser när de inträffar kan vara avgörande för att rädda liv.

Området styrning, stadsbyggnad och miljö kom stämman också fram till följande förslag:

- Att myndigheters avgifter för kontroll och tillsyn bör tas ut efter att ärendet utförts.
- Att regionplanering införs i de regioner där kommun- och regionföreträdare gemensamt anser att det är lämpligt.

Vård och omsorg

[...] Ett offentligt mål ska sättas om att det maximalt ska vara 25 medarbetare per chef i välfärdsverksamheten [...]

Obs. det här förslaget och ett antal av förslagen som följer nedan handlar om personalsituationen bland chefer och medarbetare – samt om hur en bättre arbetsmiljö för dessa personer leder till bättre vårdutfall och hälsovinster i alla led. Man kan med fördel kombinera flera av dessa förslag till något slags "paket" av förbättringar för personalen som man kan driva, särskilt i opposition genom motioner.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal och regional nivå. Förslaget visar sig vara särskilt relevant inom välfärdsområdena, särskilt vård, äldreomsorg och skola.

Hur driver man förslaget?

Förslaget berör de regionala eller kommunala förvaltningarnas interna organisation, snarare än en specifik politisk fråga. Det innebär att förslaget förmodligen bäst drivs som en instruktion till respektive förvaltningschef, som uppdras organisera om sin förvaltning utifrån ett krav att ej skapa enheter som innehåller fler än 25 medarbetare per chef. För att ett sådant förslag ska vara framgångsrikt i praktiken och ej stöta på institutionellt motstånd (antingen i form av att ledande personal inom förvaltningarna underminerar förslaget, eller försenar implementeringen av det) så är det viktigt att förslaget är förankrat hos de olika cheferna inom förvaltningen. Trots att förslaget läggs för deras skull så finns en risk för tillfälligt motstånd, t.ex. från chefer som upplever att deras verksamhet "styckas upp" för att skapa flera enheter.

Att få till ett beslut om förslaget fungerar som opposition, genom en motion till region- eller fullmäktige. I styre kan förslaget dessutom drivas genom nämndsorganisationen eller genom RS/KS i samverkan med förvaltningen. Man har ett visst mått av frihet att förändra den egna organisationens utformning utan ett fullmäktigebeslut. Om man inte redan ligger väldigt nära att uppfylla målet så finns dock en risk att det kommer kräva att man tillför resurser till förvaltningsledningen. I så fall bör förslaget drivas i samband med att man antar en budget och i budgeten bör man i så fall sätta ett mål om max 25 medarbetare per chef.

Argument man kan använda för förslaget

- En studie av Linda Wallin, Anders Pousette and Lotta Dellve publicerad i tidskriften med titeln "Span of control and the significance for public sector managers' job demands: A multilevel study." visar att chefer med fler anställda upplever mer stress och mår sämre. Studien visar också att det särskilt är välfärdsverksamheter med kvinnliga chefer som drabbas, medan tekniska verksamheter (som oftare har manliga chefer) oftast har färre anställda. Dessa resultat följs upp i ett forskningsarbete av Corin & Björk om "[Chefers organisatoriska förutsättningar i kommunerna](#)". Sammantaget visade studierna att chefernas hälsa och förmåga att utföra sitt arbete var bättre i organisationer med en mindre grupp anställda under sig.
- Utöver att det är bra för chefer att ha direkt ansvar över färre personer så är det också bra för de anställda. Möjligheten att få uppmärksamhet, tid till samtal och möjligheter att samarbeta med sin chef stärks om man ej behöver konkurrera om chefs tid med ett stort antal kollegor. Att hålla antalet anställda under en chef på en rimligt låg nivå, med riktmärket vid 25 anställda, är en förutsättning för att verksamheter ska kunna vara innovativa och snabbfotade.

[...] Ett långsiktigt mål för ökad kontinuitet i hemtjänsten, med maximalt 10 medarbetare per hemtjänsttagare bör snaras beslutas. [...]

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

Att uppnå ett mål om maximalt tio medarbetare per hemtjänsttagare är särskilt en utmaning i schemaläggning. Den innebär att förslaget passar väl in som ett mål för ansvarig nämnd (ofta äldre- eller socialnämnd, eller någon nämnd som kombinerar dessa områden) kvalitetsindikatorer, eller liknande verktyg för målstyrning. Beroende på den nuvarande bemanningsgraden kan det innebära ett väldigt stort steg att gå ner till tio medarbetare per hemtjänsttagare – i så fall kan man med fördel föreslå att genomföra förändringen stegvis, så att det inte blir en väldigt stor omedelbar utgift eller ställer krav på en hastigare rekryteringsprocess än vad man har kapacitet att genomföra.

I opposition går det att motionera om förslaget, och i styre kan det med fördel drivas i samband med att budgeten fastställs och berörd förvaltnings ekonomiska ramar beslutas.

Argument man kan använda för förslaget

- I takt med att hemtjänst blir en mer bärande del i hur Sverige möter de äldres välfärdsbehov är det allt viktigare att den sköts på ett sätt som de med hemtjänst och deras anhöriga är nöjda med. Få människor är särskilt bekväma med att en stor mängd främlingar kommer och går i deras hem, men idag är det tyvärr inte ovanligt att äldre har motsvarande en skolklass av olika människor som kommer till deras hem varje månad.
- Många äldre med hemtjänst lever också med lättare kognitiva nedsättningar och för dessa personer kan otryggheten i att många främmande personer anträr deras hem kännas extra påfrestande.

[...] Krav ska införas på alla regioner att ha ett systematiskt och strukturerat förebyggande hälsoarbete inriktat mot undvikbara livsstilssjukdomar och olika slag av ohälsa. [...]

Vilken nivå driver man förslaget

Regional nivå.

Hur driver man förslaget?

Redan nu finns ett lagkrav för primärvården att arbeta med förebyggande insatser – och många former av livshotande och hemska sjukdomar, däribland mycket av den psykiska ohälsan, hade kunnat förhindras eller mildras med hjälp av tidigare insatser. Mer kan dock göras och arbetet med förebyggande hälsoinsatser behöver bli mer systematiskt och strukturerat, så att alla personer i risk för särskilt de vanligaste livsstilssjukdomarna erbjuds stöd för att leva hälsosammare i ett tidigt skede, snarare än fläckvis i takt med att de uppmärksammas av primärvården. Ett sådant arbete kan med fördel utgå från olika faser i vårdtagarnas liv där vården genomför screeningar för riskfaktorer, samt där det tydligt framgår vilken del av vårdorganisationen som ansvarar för att inleda förebyggande insatser för de som befinner sig i riskzon, samt vilka insatser de ska tillämpa.

För att uppnå denna systematik är metoder som på något vis screenar och fångar upp stora grupper i befolkningen viktiga. En sådan modell är Västerbottens Hälsoundersökningar (VHU) – där kallas alla 40, 50 och 60-åringar till en hälsoundersökning och ett hälsosamtal. En studie från forskarna Lindholm, Stenling, Norberg, Stenlund och Weinehall ("[A cost-effectiveness analysis of a community based CVD program in Sweden based on a retrospective register cohort](#)", 2018) undersökte insatsen och kom fram till att den utgjorde ett kostnadseffektivt sätt att uppnå de ytterligare hälsoeffekter den bidrog till. Den modellen kan med fördel exporteras till fler andra regioner. Även Jönköpings modell "hälsokurvan" har visat sig ha liknande positiva effekter.

Argument man kan använda för förslaget

- I sin utvärdering av kostnadseffektivitet beskrev Lindholm, Stenling, Norberg, Stenlund och Weinehall insatsen med orden "Our analysis shows that Västerbotten Intervention Programme is extremely cost-effective in relation to the Swedish threshold value".
- Utöver att vara kostnadseffektivt så leder ett hälsosamt liv generellt till andra fördelar i form av en större frihet i sin vardag och ett större välmående. Det är svårt att uppskatta "kostnaden" av att människor går runt och mår lite smådåligt dagligen, men för den enskilde som har möjligheten att må bättre är skillnaden stor.
- Många människor väntar med att söka vård tills tidiga tecken på ohälsa har övergått i ganska seriösa symptom. Särskilt när ohälsan är självförvårdad är det lätt att rationalisera bort tidiga symptom, eller skämmas inför att uppsöka vården. Därför är nyttan av att kalla in samtliga personer till hälsoundersökningar stor. Det är relativt billigt att undersöka en frisk person, medan kostnadsbesparingarna som kommer av att upptäcka sjukdom i ett tidigt skede är stora.

[...] Alla regioner ska få i uppdrag att erbjuda både fysiska och digitala besök. [...]

Vilken nivå driver man förslaget

Regionnivå

Förslaget ska läsas i relation till följande två stämmobeslut:

"Centerpartiet ska verka för att kommuner, regioner och myndigheter har rutiner för hur användare med och utan särskilda behov kan bli delaktiga i utvecklingsprocesserna av IT-tjänster."

Och

"Att införandet av digitala hjälpmedel inom vård och omsorg alltid måste ske i samförstånd med vårdtagaren."

Hur driver man förslaget?

I nuläget erbjuder samtliga regioner fysiska besök. Däremot kan tillgången till digitala besök variera och de privata aktörer som erbjuder digital vård har inte synkats perfekt mot den regionala organiseringen av vården. Centerpartiet vill att nätläkare ska ingå i samma ersättningssystem som resten av vården, men utöver ersättningsfrågan så är det fortfarande viktigt att säkerställa att digitala besök är möjliga.

Till en början är det viktigaste förmodligen att säkerställa att det finns något slags grundläggande verktyg för digitala besök – antingen i egen regi eller upphandlat, som man sedan kan bygga på med fler digitala lösningar i takt. 1177 erbjuder en sådan lösning i form av [Videosamtal med vården](#) och med en vårdmötesapp som olika regioner använder sig av (se [denna länk](#) för det erbjudande om digitala vårdmöten som finns i Västra Götalandsregionen).

Efter att man skapat en väg in för digitala möten så går det att koppla på olika funktioner och olika grader av vårdutbud. Flera regioner i Norden (däribland Västerbotten i Sverige) som erbjuder vård på distans har utvecklat olika hybridlösningar där man kan söka upp ett obemannat hälsorum, eller en mötesplats bemannad av undersköterska, för enklare provtagning som sedan utgör grund i ett virtuellt samtal med läkare. Vårdappar som KRY använder en mix av samtal och information som kan samlas i en smartphone för att kunna genomföra enklare konsultationer digitalt och över hela Norden samlas fler och fler exempel på hur man kan bygga på dessa digitala besök med mer information, mer avancerade provtagning osv. Mycket av detta går att läsa om i rapporten "[Vård och Omsorg på distans – 24 praktiska exempel från Norden](#)".

Ett viktigt perspektiv när det kommer till att erbjuda digitala besök är att de utformas utifrån brukarnas behov och vilja. Det ökar chanserna att medborgare faktiskt använder tjänsten och är nöjda med den. Detta är en återkommande slutsats i rapporten "Vård och omsorg på distans" och det är särskilt relevant för brukare som inte är neurotypiska eller som har särskilda behov. En bra diskussion om hur dessa grupper ytterligare utmaningar med digitala och datadrivna offentliga insatser kan se ut finns i [NSPH:s poddsamtal med forskaren Peter Falk](#) (Karlstad universitet).

Argument man kan använda för förslaget

- Människor lever allt mer digitala liv med större förväntningar på att kunna interagera med det offentliga på samma sätt som de är vana vid att interagera med privata företag. Det innebär ofta genom appar. Särskilt pandemin har höjt svenskarnas kompetens och vana vid videomöten på ett sätt som både skapar möjligheter och förväntningar.
- För människor som bor på landsbygden, eller lever med omständigheter som gör det relativt komplicerat att färdas till vård- eller hälsocentraler innebär möjligheten att genomföra digitala besök en stor ytterligare frihet samt ökar chansen att människor uppsöker vården i ett tidigt skede istället för att vänta tills besöket är akut.

Med hjälp av ny teknik kan patienten göra mycket själv hemma. Patienternas möjlighet till egenansvar, egenvård och inflytande över planering och genomförande av vård behöver stärkas för att skapa egenmakt och frigöra resurser för dem som inte har förutsättningar till egenansvar"

Vilken nivå driver man förslaget

Främst regional nivå, men delar av hemtjänsten och äldreomsorgen i kommunal regi kan också nyttja patienters möjlighet att använda teknik för mer egenvård och provtagning.

Hur driver man förslaget?

Det finns flera olika typer av teknik som kan användas för att förbättra vården och olika regioner och vårdgivare använder olika verktyg redan nu. Därför är det viktigt att få till bra omvärldsbevakning och utbyte med resterande regioner (och kommuner) i Sverige för att se vad man kan lära av varandra. En hel del information om digitala verktyg för provtagning och egenvård står att finna i rapporten "Vård och Omsorg på distans – 24 praktiska exempel från Norden". Hit hör möjligheter att genomföra mer provtagning i hemmet och därefter få stöd och besök från vårdpersonal när provsvaren visar att man behöver det, snarare än vid regelbundna intervaller (som ibland blir onödiga och ibland försena). Hit hör möjlighet att genom ett videomöte instrueras i hur man genomför en enklare vårdinsats själv. Hit hör också appar och robotar som hjälper en att ta mediciner i rätt dosering vid rätt tid och hit hör olika former av provtagning eller övervakning av hälsodata för sig själv, s.k. egenmonitorering.

För att avgöra vilken teknik som kan införas i den egna verksamheten så smidigt som möjligt behöver man förmodligen tillsätta interna utredningar, snarare än att från politiskt håll fastna för en specifik åtgärd. För regioner (eller kommuner) som inte erbjuder patienter särskilt mycket egenvård kan det vara bra att tillsätta utredningar med syftet att ta fram de insatser som enklast kan genomföras till störst nytta. För regioner (eller kommuner) som redan påbörjat sådant arbete kan man också utreda högre hängande frukter som kräver mer vana vid att arbeta med tekniska hjälpmedel hos vårdtagare.

Argument man kan använda för förslaget

- En stor nytta som gång på gång visats i utvärderingar av projekt för mer egenvård – även sådana som ställer ganska stora krav på vårdtagaren – är att man känner en mycket större egenmakt och kontroll över sitt liv. Generellt är nöjdheten över sådana insatser stor, förutsatt att man har samtyckt till dem och att de införts genom samförstånd, snarare än påtvingats ovanifrån. I så fall bidrar det till en känsla av att man har kontroll över sin egen hälsa och sitt eget liv.
- För det offentliga finns också mycket att vinna i form av ekonomi och tid – provtagningar eller besök som genomförs "i onödan" tar tid från besök som hade kunna genomföras hos någon som behöver dem bättre just då. Människor som besöker primär- eller sjukhusvården för att genomföra ärenden som hade kunnat skötas hemifrån bidrar till också till vårdköer. Det innebär att även ganska kostsam teknik i patienters hem kan vara kostnadseffektiva för vården, och även om de kostar vården mer så kan de vara samhällsekonomiskt effektiva när vårdtagaren exempelvis tar mindre tid ledigt från arbete för att resa, köa, genomföra och återvända från vårdbesök.

Att stödet till anhöriga utvecklas med ökad tillgång till rådgivning och avlastning samt tillgång till anhörigkonsulent.

Vilken nivå driver man förslaget

I första hand kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

De flesta kommuner erbjuder redan någon form av anhörigstöd ([Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#)), oftast i form av gruppsamtal och stödgrupper och utbildning och i vissa kommuner enskilda samtal och rådgivning (som exempel kan man se vad [Göteborg erbjuder genom den här länken](#)). För de flesta kommuner blir det därmed inte en fråga om att införa någonting nytt, utan om att öka ut en tjänst man redan erbjuder. I styre är det mest lämpligt att göra det i samband med en budgetprocess, i och med att en utvidgning av verksamhet generellt är kostnadsdrivande. I opposition går det enkelt att motionera med utgångspunkt i vilken verksamhet man har i just den egna kommunen, vilket ni enkelt kan reda ut genom att prata med berörd förvaltning, och föreslå att utöka det man gör, eller lägga till ytterligare innehåll.

Om man tillhör en kommun som inte erbjuder anhörigstöd, eller erbjuder ett väldigt begränsat sådant så går det bra att föreslå utifrån en modell för hur andra kommuner gör. Det går ganska lätt att googla fram, på denna länk kan man exempelvis se hur det ser ut i [Hallsberg](#).

Argument man kan använda för förslaget

- Anhöriga till människor som behöver hjälp som vården inte erbjuder är en hörnsten i Sveriges sociala stödsystem. Men att vara anhörig och hjälpa en person som behöver omvårdnad och uppmärksamhet kan vara väldigt slitsamt. Därför är det viktigt att anhöriga får det stöd de behöver för att inte själva riskera psykisk ohälsa och illamående.
- Vidare avlastar anhöriga i praktiken kommunen och vårdens insatser. Att från kommunalt håll ge ett gott anhörigstöd är ett sätt att säkerställa att människor som behöver hjälp för att kunna leva goda liv inte måste få den hjälpen direkt från kommunen.

Att Centerpartiet ska verka för ett krav på fysioterapeutisk kompetens om kvinnors hälsa i den eftervård som erbjuds kvinnor efter förlossningen; att förlossningsvården prioriteras högre och att mer resurser läggs på denna; att eftervården utökas och mer resurser tillförs, så att kvinnor snabbare ska kunna få tillgång till vård och behandling av förlossningsskador.

Vilken nivå driver man förslaget

Regional nivå

Hur driver man förslaget?

Under hösten 2021 genomfördes ett antal uppmärksammade manifestationer för barnmorskor och deras arbetsvillkor. Den del av förslaget som handlar om att tilldela mer resurser till förlossningsvården ligger därmed i tiden och kan genomföras i samband med kommande budgetprocesser. När det kommer till de övriga delarna i förslaget så handlar det mer om förlossningsvårdens innehåll och specifikt om förlossningsskador – hur man förebygger dem, behandlar och rehabiliterar dem.

En viktig del av att säkerställa särskilt det förebyggande och rehabiliterande perspektivet är att få in fysioterapeuter i förlossningsvården, särskilt i eftervården. Det kan enkelt drivas genom beslut från regionfullmäktige om hur eftervården ska utformas. I och med den kontroversiella situation kring barnmorskors arbetsvillkor som förekommer nu så är det dock viktigt att ett sådant förslag inte framställs som att man *tar* resurser från andra delar av förlossningsvården. Mer information om nyttan med fysioterapeutisk kompetens i eftervården går att läsa om i Centerpartiets rapport "[Jämförd vård](#)" från tredje juni 2021. Ett ytterligare sätt att stärka patientperspektivet i förlossningsvården belystes under Centerpartiets föregående stämma (2019) och [en rapport därifrån](#), där man noterade att vården generellt förbättras av att en och samma barnmorska eller barnmorskeam följer en kvinna genom hela vårdförloppet, även eftervården.

Argument man kan använda för förslaget

- Idag får 80% av kvinnor en muskelbristning i bäckenbotten i samband med förlossning och av dessa får många ingen hjälp eller får höra att det är normalt med symptom som smärta i magen, framfall eller urinläckage som (ibland långvariga) följer av förlossning och att man kan vänta ut dem. Trots att samtliga av dessa symtom kan förebyggas, behandlas och med rätt insatser läkas fortare.
- Forskning har visat att verksamhet med sammanhållen vårdform leder till färre ingrepp under förlossningen, kan bidra till minskad förlossningsrädsla och en tryggare upplevelse för kvinnan. Det kan också ge ökade möjligheter till en bättre eftervård, där det blir lättare att fånga upp de mammor som lider av fysiska eller psykiska problem efter förlossningen.

Att Centerpartiet verkar för att det utbildas och fortbildas fler som kan erbjuda första linjens samtalsstöd vid psykisk ohälsa.

Vilken nivå driver man förslaget

Regional nivå. I vissa kommuner behandlar man också en del fall av psykisk ohälsa, särskilt bland unga eller genom sociala myndigheter. Men för att säkerställa en sammanhållen vårdkedja är det att föredra att nya insatser på psykiatriområdet ligger i den regionala region där merparten av psykiatrien sköts.

Hur driver man förslaget?

Ytterligare tillgång till samtalsstöd i första linjen kan tillfredsställas på mer än en nivå. Dels genom att se till att fler personer i primärvården har en psykiatrisk påbyggnadsutbildning för att kunna ge samtalsterapi, dels genom att se till att både vårdpersonal samt annan personal som möter människor i kris har en kortare utbildning i någon form av psykiatrisk första hjälpen. Beroende på vilket av förslagen man driver kan man gå tillväga på lite olika sätt.

Oavsett vilket alternativ man är intresserad av så är det viktigt att insatserna strömlinjeformas med den övriga vårdkedjan. Exakt vad som utgör första linjen psykiatrisk vård och vem som utför den varierar för olika åldersgrupper och mellan olika regioner och det är generellt en bra idé att försöka se till att ytterligare insatser på området är tydliga och passar väl in i vården som helhet. Därför bör ett sådant här förslag drivas, oavsett i styre som beslut eller i opposition som motion, med ett förslag om att utreda hur insatserna kan passas in i en helhet.

Argument man kan använda för förslaget

Vilka argument man använder för förslaget beror i hög grad på vilken roll man vill att det ska ha i det nuvarande vårdutbudet. Rör det sig om väldigt enkel handpåläggning genom samtal i kris så kan evidens från just försök med samtalsstöd vid krissituationer vara intressant. Handlar det om samtal för att lindra mildare psykisk ohälsa så kan evidens från olika stödlinjer vara intressant. Handlar det om att i högre utsträckning utveckla hur primärvården sköter sitt uppdrag som första linje vid psykisk ohälsa så finns ett antal underlag från SKR, däribland "Första linjen boken", samt flera specialiserade mottagningar för primärvård vid psykisk hälsa som drivs i vissa regioner och som kan ge ytterligare inspiration.

- Enklare former av samtalsterapi kan utföras av icke-specialiserad personal med enklare utbildning. I Sverige görs mycket sådant genom civilsamhället och diverse frivilliga samtalslinjer, många av dessa kan man hitta via 1177. En artikel i tidskriften *Economist* (14:e maj, 2019) visade hur så kallad "psykologisk första hjälpen" blivit en allt viktigare del av stödinsatser vid naturkatastrofer och liknande kriser och argumenterar för att den typen av insatser kan användas mer även i rika västländer för att förebygga att kriser för individers mentala hälsa antingen går omöta tills de förvärrats, eller tillåts ta upp mycket tid hos specialister som skulle behövas för att möta patienter med svårare problematiker. Artikeln noterar också att detta stöd inte behöver utföras inom vården, utan att fler civilsamhällesorganisationer, samt frontlinjepersonal inom skola, sociala myndigheter eller beredskapsmyndigheter också har nytta av träningen.
- *"New York City has plans to train 250,000 of its firefighters, police officers, teachers, shopkeepers and citizens to spot common risk factors and warning signs of mental illness and respond appropriately. The city has also trained over 1,200 workers at organisations that help groups at high risk of mental illness (such as young people, the homeless, abused women and immigrants) to screen for risks and provide counselling."* (*Economist*, 14:e maj, 2019)

- I en rapport om första linjen för psykisk hälsa för barn och unga visar SKR dels att det ofta är tydligt vad som utgör första linjens mottagande för barn under 18 år med problem kopplade till psykisk hälsa, den visar också att avsevärt fler unga istället söker sig till BUP. Rapporten drar bland annat slutsatsen att samhället behöver erbjuda någon form av "lätillgängliga insatser för barn och unga med risk för eller tecken på psykiska besvär eller psykiatriska tillstånd", som idag ofta saknas eller är svår att hitta.

Centerpartiet verkar för evidensbaserad vidareutveckling av grön rehabilitering och grön omsorg i hela landet.

Vilken nivå driver man förslaget

Grön rehabilitering: regional nivå.

Hur driver man förslaget?

Grön rehabilitering drivs bäst som en av flera alternativa rehabiliteringsformer som människor som rehabiliteras kan välja att ta del av. För att få så bra utfall som möjligt så är det viktigt att den som rehabiliteras erbjuds en rehabiliteringsform som matchar vad de vill och mår bra av.

"Den svenskutvecklade rehabiliteringsformen "Grön Rehab" (eng Nature-based rehabilitation, NBR) är inte standardiserad men leds alltid av ett multidisciplinärt rehabiliteringsteam som i regel består av fysioterapeut, arbetsterapeut, psykolog och personal med trädgårdskompetens." - Nature-based rehabilitation for patients with longstanding stressrelated disorders – an updated report 2020.

Grön rehabilitering har visat sig vara en mer uppskattad form av rehabilitering bland brukare än konventionell rehabilitering. Att använda sig av naturen är ett bra sätt att aktivera människor i ett rehabiliteringsförlopp och förhoppningsvis bilda goda vanor för framtiden.

Evidensen för grön rehabilitering är fortfarande inte jätteomfattande, mest aktuell är en större metastudie från Västra Götalandsregionen: "Nature-based rehabilitation for patients with longstanding stressrelated disorders – an updated report" från 2020, den följer upp en tidigare studie på ämnet från 2016, är författad av forskare vid Institutet för stressmedicin, Sahlgrenska medicinska bibliotek, HTA-Centrum i Västragötalandsregionen samt anställda vid de mer praktiskt orienterade verksamheterna Närhälsan Rehabilitering Uddevalla och Psykiatrimottagningen utmattningssyndrom i Göteborg.

Utöver att peka på nöjda brukare visar rapporten att grön rehabilitering har samma goda utfall för sjukskrivningar, antal läkarkontakter och livskvalitet som konventionell rehabilitering har. Studien visar också att kostnaden för grön rehabilitering är lite högre än kostnaden för konventionell rehabilitering.

Argument man kan använda för förslaget

- För grön rehabilitering ser vi främst att nyttan med insatserna är nöjdare patienter. En hög patientnöjdhet har ett egenvärde som bör eftersträvas.
- För grön rehabilitering ser vi också att insatserna är lika goda som andra rehabiliteringsinsatser (förutsatt att de utförs på det sätt som beskrivs i forskningsgenomgången ovan), och om vi kan få samma resultat men med mer nöjda patienter och utanför vårdens institutioner så kan det vara värt en liten kostnadsökning.

Centerpartiet verkar för evidensbaserad vidareutveckling av grön rehabilitering och grön omsorg i hela landet.

Vilken nivå driver man förslaget

Grön omsorg: främst kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

Jämfört med "Grön rehabilitering" så har "grön omsorg" inte en lika tydlig definition. 2019 släpptes en rapport från SLU och Linnéuniversitetet med titeln "Att jobba med hjärtat – En studie av grön omsorg ur genus- och entreprenörskapsperspektiv.". Rapporten är tydlig med att det råder en ganska stor osäkerhet kring vad "grön omsorg" är och var dess gränser går:

"Även om det finns forskning om de positiva effekterna, saknas både kunskaper om och visioner om och praktiker för hur dessa gröna omsorgsverksamheter kan organiseras på ett bra sätt. Det råder osäkerhet för vem de ska erbjudas – individer som betalar ur egen ficka eller som en allmän offentlig välfärdstjänst – vem som ska tillhandahålla verksamheter, samt hur de människor och organisationer som tillhandahåller verksamheter kan få goda förutsättningar och villkor för att bedriva bra verksamheter."

Rapporten noterar dock att Grön omsorg i praktiken används på vissa specifika områden, särskilt LSS och genomförs som LSS-insatser på gårdar och där umgänge med djur och upplevelse av natur är återkommande inslag. De konstaterar också att grön omsorgs största utmaning är att få finansiering och långsiktiga kontrakt. Utöver den ovan citerade rapporten finns en mängd material från LRF för de kommuner eller aktörer som är intresserade av att använda grön omsorg (<https://www.lrf.se/foretagande/verktyg/mallar/gron-omsorg/>). När det kommer till evidenssidan så är detta material främst intressant för att få inspiration för modeller enligt vilket man introducera och uppmuntra grön omsorg från det offentligas sida.

Grön omsorg verkar inom ramarna för LOU/LOV och existerar därmed i regel inom ett vårdval, där man behöver nå lönsamhet. I SLU och Linnéuniversitetets rapport framkommer att en av de stora utmaningarna för de som vill erbjuda grön omsorg i Sverige idag handlar om tillförlitliga och förutsägbara tillståndprocesser. En svårighet som rapporten (sida 48) noterar är kravet på omsorgspersonal, så som sjuksköterska eller socionom – kompetenser som kan vara svåra att locka till en gård och som måste lära sig använda djur i sitt pedagogiska arbete. För att kunna investera i dessa kompetenser är det viktigt att kunna vara säkra på att få och behålla tillstånd, samt att kunna fortsätta driva verksamheten långsiktigt.

Argument man kan använda för förslaget

- För grön omsorg genomförs många insatser inom LSS och gentemot människor med funktionsnedsättning – här är det viktigt att peka på att många av dessa personer tar emot insatser genom hela livet och att en stor del av deras funktion därmed är att erbjuda *livskvalitet*. Att kunna erbjuda en del av dessa insatser i naturen, eller på gårdar och bland djur är ett sätt att tillföra större omväxling och en högre livskvalitet för brukarna.

Centerpartiet ska verka för en samordnad struktur för organdonation i alla sjukvårdsregioner i syfte att möjliggöra donation i en större andel fall.

Vilken nivå driver man förslaget

Regional nivå

Hur driver man förslaget?

Ett arbete av det här slaget, som ger en modell för hur en samordnad struktur kan se ut är Regionalt Donationscentrum, bildat av Region Stockholm Gotland. Det är denna modell som Centerpartiet primärt förordar och vill driva på för från statligt håll. Modellen har bidragit till en dubblering av organdonation i området under en treårsperiod.

Att driva förslaget från regional nivå är lite mer komplicerat än att bara anta ett fullmäktigebeslut, i och med att man behöver nå en samsyn inom sin sjukvårdsregion. Ett viktigt första steg är dock att skapa samsyn i sin egen region, gärna hos både styre och opposition, om att den här formen av samordning, samt modellen ifråga, är eftersträvensvärd. Det blir svårare att få med sig övriga regioner i ens sjukvårdsregion om man ständigt möter opposition och klagomål från politiker i den egna regionen.

Dessutom innebär en samordnad struktur på sjukvårdsregionsnivå per definition att den egna regionen måste avstå en del beslutsmyndighet och möjligheter att snabbt förändra sina egna system för organdonation, för att det inte ska bli en stridsfråga på hemmaplan bör enighet uppnås. Därefter behöver man diskutera frågan med de politiska ledningarna i övriga regioner som ingår i ens sjukvårdsregion. I och med att det därefter finns en färdig modell så bör det gå att lämna över frågan till regionernas tjänstepersoner att samordna sig kring.

Om man själv är i opposition, eller har svårt att få upp frågan på dagordningen så är det en bra idé att skriva interpellationer eller debattartiklar om ämnet. Organdonation hamnar ofta långt utanför vårdens vanliga uppgifter och är därmed någonting som lätt glöms bort eller faller mellan stolar. Att hålla trycket uppe på frågan är viktigt både för att få till interna förändringar och för att säkerställa att personal i vården kommer ihåg och prioriterar att lyfta frågan om att donera organ i samband med vårdmöten.

Argument man kan använda för förslaget

- Organdonation är i vården en relativt sällsynt händelse. Vården behöver en tydlig struktur och organisation för att möjliggöra organdonation vid fler tillfällen där donationsviljan finns. Sjukvårdsregionen Stockholm/Gotland har på tre år lyckats dubblera antalet donationer genom en tydlig vårdstruktur och uppföljning för dessa fall. Den här modellen bör även vår sjukvårdsregion dra nytta av.

En rätt till fortbildning ska införas för personalen i vård och omsorg. Alla som arbetar i ett legitimationsyrke eller har en reglerad yrkestitel i hälso- och sjukvården ska garanteras möjligheter till fortbildning.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal och Regional nivå.

Hur driver man förslaget?

Det offentliga har en viktig roll både när det kommer till att erbjuda tid för fortbildning, men kanske särskilt när det kommer till att ställa krav på fortbildning. I kommuner handlar det särskilt om att i arbetet inom den nämnd som har det större vårdansvaret (ofta något slags äldreomsorgsnämnd) se till att vårdenheter uppdras att erbjuda fortbildning, samt gör det meriterande när man anställer, sätter löner eller befordrar. När man infört LOU-modeller är det också viktigt att kräva fortbildning som en del av upphandlingsunderlaget. I regioner gäller delvis samma saker, men man har mindre ofta hand om upphandlingar. Där är det istället dels viktigt att kräva fortbildning, men också att säkerställa att det finns tid för den, samt att det finns någon som erbjuder den inom regionen – vilket kan kräva ytterligare samarbete med lokala högskolor och lärocentran.

Argument för förslaget

- Medicin- och omvårdnadsforskningen står inte still. Fortbildning under ett yrkesliv spelar stor roll för att kunna öka kvaliteten för patienter och brukare.
- I ett hektiskt arbetsliv är fortbildning inte någonting som "löser sig" automatiskt. Det är viktigt att både ställa krav och frigöra tid för anställda att fortbilda sig för att det ska bli av.
- Under pandemin har det visat sig att äldreboenden och vårdinrättningar med utbildad eller mer insatt personal har sett färre dödsfall och mindre smitta. Fler utbildade anställda och aktuella utbildningar räddar liv.

På vård och omsorgsområdet kom stämman också fram till följande förslag:

- Att Centerpartiet verkar för att elevhälsan erbjuder stödsamtal till barn som genom till exempel separation eller tvångsvård förlorar kontakt med vuxen som barnet har haft en nära relation till
- Att Centerpartiet verkar för att digitala verktyg ska kunna användas för att nå ut till elever inom ramen för Elevhälsan.
- "Äldre inom äldreomsorgen ska möta utbildad personal. Utbildning för omsorg och omvårdnad ska krävas för anställning i äldreomsorg, och innan 2030 bör alla som arbetar med omvårdnad i svensk äldreomsorg minst ha en undersköterskeutbildning. Den fasta omsorgskontakten i hemtjänsten bör från och med 2026 minst ha undersköterskekompetens. Det finns dock andra roller inom hemtjänsten som inte kräver undersköterskeutbildning som handlar mer om omsorg än om vård och som även fortsatt måste kunna utföras av personal utan undersköterskeutbildning"
- "Medarbetare i vård och omsorg får bättre möjligheter att göra sina jobb. För att utveckla hälso- och sjukvården ska principerna om tillitsbaserad styrning tillämpas på alla nivåer: enkla styrmodeller, styrning riktad mot ledningar, krav på resultat och inte metod, samarbete mellan politik, personal och patienter, värdegrunder som underlättar för kärnverksamheten."
- "att det måste skapas förutsättningar för att minska vårdköerna genom bättre samverkan med vårdaktörer såväl inom sjukvården som med kommuner och försäkringskassa."
- "att Centerpartiet verkar för att alla kommuner genom samverkan med regionen får tillgång till en medicinskt ansvarig läkare (MAL)."
- "att det ska finnas fasta sjuksköterskor knutna till särskilda boenden liksom tillgång till fasta läkare för de boende."
- "En nationell överenskommelse som säkerställer att fler personer med demens får rätt diagnos i tid och tillgång till ett standardiserat vårdförlopp ska införas och att alla människor med en demensdiagnos får rätt till dagverksamhet."
- "att digitaliseringen utvecklas med tillgång till internet/bredband för de boende." Centerpartiet ska verka för att stärka den förebyggande tandvården för äldre.
- "att Centerpartiet ska verka för att det i alla kommuner finns möjlighet till personlig kontakt via telefon eller fysisk närvaro för äldre i behov av stöd från kommunala välfärdstjänster."
- "Centerpartiet verkar för att valfrihet enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV) införas inom barn och ungdomspsykiatri i samtliga regioner."
- "Centerpartiet arbetar för att erbjuda möjligheten till hälsosamtal i kvinnohälsovården, förslagsvis i samband med cellprovtagning."

- "Centerpartiet verkar för att tandvårdens förebyggande insatser utanför klinikerna utvecklas i samarbete med andra professioner och vårdgivare."
- "Att Centerpartiet verkar för att NAT-tester eller andra jämförbara metoder införs i samtliga regioner så att mer blod ska vara möjligt att ta emot från fler för donation."
- Att Centerpartiet ska verka för att DCD skyndsamt kan implementeras i Sveriges alla sjukvårdsregioner.

Friheter, rättigheter och utbildning

HBTQI-personers rättigheter ska stärkas och deras livsvillkor förbättras. Lagstiftningen kring könstillhörighet ska uppdateras för att säkerställa lika rättigheter och möjligheter för icke-binära. Ett kontinuerligt och systematiskt arbete kring HBTQI-frågor ska föras i skolan och kunskapshöjning hos rättsväsende, regioner, kommuner och myndigheter om HBTQI-personers rättigheter ska genomföras.

Vilken nivå driver man förslaget?

Kommunal och regional nivå, lagstiftningsfrågan ligger dock på nationell nivå.

Hur driver man förslaget?

Det enklaste sättet att driva detta är helt enkelt att genomföra kompetenshöjande insatser i de offentliga verksamheterna. För detta krävs medel och därför är det i första hand en fråga för budgetförhandlingar, men det är också en fråga som måste drivas aktivt i kampanjande för att skapa förståelse kring varför satsningen görs. I den allmänna debatten har frågan om HBTQI-personers rättigheter och offentlig verksamhet tyvärr oftast handlat om raljanta inlägg kring så kallade certifieringar som exempelvis RFSL erbjuder. Därför måste partiet, förutom att driva på för själva satsningarna, även på ett pedagogiskt sätt kommunicera dessa satsningar utåt. Här finns exempelvis en rapport från Folkhälsomyndigheten att hänvisa till¹. Rapporten konstaterar visserligen att forskningsläget är oklart kring effektiva metoder för att förebygga ohälsa bland HBTQI-personer. Men rapporten säger samtidigt att återkommande framgångsfaktorer i de studier som finns visar att de bekräftar och stärker HBTQI-identiteten, utförs av personer med kompetens kring HBTQI-personers livsvillkor, samt skapar en trygg miljö där eventuella negativa erfarenheter kan bearbetas.

Argument som man kan använda för förslaget

- HBTQI-personer löper större risk för nedsatt psykisk hälsa och det finns ett växande forskningsstöd för att den gemensamma orsaken till detta ligger i den specifika utsattheten kopplat till stigmatisering som HBTQI-personer utsätts för². Därför krävs det utbildningsinsatser och kompetenshöjande insatser inom den offentliga verksamheten för att motverka denna utsatthet.

Hiv-positivas livsvillkor ska förbättras genom bättre tillgänglighet till profylax, behandling och vård, samt kunskapshöjande insatser till allmänheten.

Vilken nivå driver man förslaget?

Kommunal och regional.

Hur driver man förslaget?

Tillgång till profylaktiska läkemedel har visat sig vara väldigt efterfrågat, bland annat blev det kö till behandling när Stockholm började erbjuda Truvada-behandling. Därmed borde satsning på

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/47348a5788f543c4b5486e08c0872b20/metoder-framja-god-halsa-hbtq-personer.pdf>

² Se exempelvis https://forte.se/app/uploads/2018/11/unga-hbtq-personers-halsa_se_ta.pdf

utökade behandlingsprogram vara en lämplig väg att ta i denna fråga. Dessutom kan erbjudande om samtalsterapi för Hiv-positiva ha positiva effekter för personernas välmående. Detta är kostnadsdrivande förslag som måste drivas med beaktande av budget och andra vårdinsatser. På det kunskapshöjande området finns organisation Hiv-Sverige att tillgå som arbetar aktivt med Hiv-frågor i landet. Bland annat genomför de informationskampanjer och har flertalet lokala föreningar som kan bistå i detta. En av de främsta frågorna i detta arbete är att motverka stigmatisering av Hiv-personer. Att motverka stigmatisering är också viktigt för att minska barriären för människor att testa sig, i dagsläget rapporterar en stor andel att de undviker att testa sig av rädsla för att få ett Hiv-positivt besked.

Argument man kan använda för förslaget

- Bättre tillgång profylax är en eftertraktad åtgärd som väsentligt skulle stärka livsvillkoren för de som idag lever med hiv.
- Kunskapshöjande insatser är viktiga dels för att motverka stigmatisering av de som idag lever med hiv, dels för att öka benägenheten hos människor att testa sig för hiv.

Att personal som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas om hedersrelaterat våld och förtryck.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal och regional nivå.

Hur driver man förslaget?

Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet har en kunskapsbank där området hedersrelaterat våld och förtryck finns med. De skriver att för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck kan våldet ha många olika former. Det kan till exempel röra sig om hot, misshandel, kränkningar, stark isolering och kontroll. Ofta handlar det om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att själv få välja partner. Den som öppet utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt. Det sker för att familjen eller ett utökat kollektiv ska återfå vad de uppfattar som förlorad heder. Typiskt för hedersrelaterat våld och förtryck, och det som skiljer det från andra former av mäns våld mot kvinnor, är just dess kollektiva uttryck. Det kan finnas ett stort antal förövare, ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen. Våldet är i vissa fall socialt accepterat och sanktionerat inom en begränsad krets. Det grövsta våldet är i regel välplanerat och både kvinnor och män, inte minst HBTQI-personer, kan utsättas. NCK har också material för offentlig verksamhet som kan användas för att driva frågan. Bland annat finns det en mängd webbaserade utbildningar, dessutom driver Länsstyrelsen Östergötland hemsidan hedersvold.se där ni kan hämta inspiration.

Argument man kan använda för förslaget

- Hedersrelaterat våld och förtryck är i grunden en fråga om mänskliga rättigheter och rätten till sig själv. För att säkerställa att individer som utsätts för denna typ av förtryck får den hjälp de behöver att bryta sig loss är det viktigt att personal och tjänstepersoner får kompetens att förbygga, upptäcka, och slå larm vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck.

Att Centerpartiet ska arbeta för att döva medborgare ska ha samma rättigheter och möjligheter som övriga medborgare att utbilda sig, omskola sig eller byta yrkesbana.

Vilken nivå driver man förslaget

Kommunal nivå.

Hur driver man förslaget?

Ett av de främsta hindren för döva personers tillgång till utbildning är tillgången till tolk och tolktjänster. För studier på universitet, högskolor och folkhögskolor finns särskilda medel avsatta för teckenspråkstolk. Inom övriga utbildningsformer som till exempel kommunal vuxenutbildning är det upp till varje kommun att bekosta tolktjänst. Detta kommunala ansvar kan bli mycket dyrt, i

och med att dövhet eller partiell dövhet som leder till behov av tolk är såpass ovanligt att det kan betyda att minst en tolktjänst behövs per döv person genom hela utbildningen. Detta anförs också av motionären. Likväl är det viktigt att kommuner tar detta ansvar och sätter av medel, kostnadsmässigt bör området kunna likställas med de kommunala vårdområden där enskilda personer får assistans stora delar av dygnet. Att säkerställa att kommunen har satt av medel på skol- och utbildningsområdet för att kunna möta behoven när döva elever tillkommer i skolan och vuxenutbildningen kan utifrån kostnadsperspektivet med fördel drivas i samband med budgetförhandlingar och inför budgetuppdag.

Ett problem som ibland uppstår i mindre kommuner är att man ej har tillgång till tolk när barn som saknar hörsel föds i eller flyttar till kommunen, samt när barn förlorar hörsel. Tiden det tar att hitta någon som kan utföra tolktjänster för barnet kan vara mycket påfrestande och isolerande. Därför kan man också driva förslag om att kommunen ska ha en *beredskap* samt ta fram en *plan* för att tillföra tolktjänster när behov uppstår.

Argument man kan använda för förslaget

- Dövas rätt till utbildning är i grunden en basal rättighetsfråga, där det är orimligt och omänskligt att förvägra en person möjligheter att utvecklas och delta i utbildning.
- Även om kostnaderna kan verka höga på kort sikt så är utbildning i allmänhet samhällsekonomiskt lönsamt och är därmed en bra investering på sikt.

Att personal inom skolan och förskolan utbildas om hederskultur för att snabbare upptäcka och agera vid på tecken kring hedersvåld.

Vilken nivå driver man förslaget

I första hand är det den kommunala nivån som ansvarar för skolpersonal, även om det finns viss utbildningsverksamhet inom regioner. Även vårdpersonal kan dock tjäna på en godare kunskap om hederskultur och hedersvåld.

Hur driver man förslaget?

I och med att förslaget rör utbildning för anställda inom skolverksamheten så kan beslut att helt enkelt erbjuda och genomföra sådana utbildningar ganska enkelt tas genom motion eller förslag till fullmäktige. På så vis kan man nå ut till åtminstone alla de anställda i kommunala skolor och förskolor. Skolan och förskolan är några av kommuners mer personalintensiva verksamheter, vilket innebär att om man sitter i styre så bör man vara uppmärksam på att det kan vara bra att sätta av medel för dessa utbildningar.

Att driva förslaget även mot friskolor ligger mest på Skolverkets bord, men om kommunen väljer att arrangera och erbjuda utbildningar så kan man med fördel också erbjuda även icke-kommunala skolor att skicka personer till dessa.

Argument man kan använda för förslaget

- För barn och unga är skolan den största verksamheten utanför hemmet och den plats man ägnar de största delarna av sin vakna tid när man ej är hemma. Det innebär dels att skolan kan bli en fristad för de som utsätts för våld eller förtryck i hemmet, men också att skolans personal är den som sitter inne på mest kunskap om de ungas hemmaförhållanden.
- Att göra orosanmälningar eller på annat sätt påkalla uppmärksamhet på att ett barn lider av sina hemmaförhållanden kan verka läskigt och svårt och man kan komma att få mycket kritik från barnets anhöriga. Om vi vill att skolpersonal ska våga anmäla eller säga ifrån så är det viktigt att de får kunskapen och stöder för att göra det.

Under området friheter, rättigheter och utbildning kom stämman också fram till följande förslag:

- Att se över samverkan mellan Kriminalvården och socialtjänsten i syfte att på ett bättre sätt samordna insatser och stödja den enskilde.
- Att Centerpartiet ska verka för en utökad och regelbunden registerkontroll av personal i förskola och skola.

- Att kommuner avkrävs ansvar att tillhandahålla tydlig och tillgänglig information om hur skolvalet går till, vad valet innebär och aktivt erbjuder till rådgivning till de familjer som önskar.
- Att skolvalet görs gemensamt för alla skolor i en av kommunen samlad funktion. I systemet ska relevant information om respektive skola och deras kvalitet finnas.

Sätt att föra ut förslagen

När ni ska få ut nyheten om förslaget ni vill driva/har fått igenom så följ dessa steg för att säkerställa en genomtänkt kommunikation:

1. Bakgrund/nuläge: Ta reda på hur frågan sett ut i er kommun/region tidigare. Har den varit kontroversiell? Vad tycker de olika partierna? Finns det intressegrupper som drivit frågan att ta hänsyn till? Vad säger utredningar och forskning gjord på frågan? Är den förankrad bland era medlemmar?
2. Syfte och mål: Vad är ert syfte med att få ut frågan? Vad vill ni ska hända? Sätt gärna mål som är mätbara.
3. Målgrupp: Vilka är det ni vill nå? Vilken typ av väljare kommer engageras av nyheten? Finns det organisationer ni behöver kommunicera till? Stolpa upp de olika målgrupperna men fokusera på några få. Använd gärna målgruppshandboken för att lära er mer om era målgrupper bland väljarna:
https://www.centerpartiet.se/download/18.75b7665017cc0aa2c7fcd7/1636380157363/Malgruppshandbok_for_framatdrivna.pdf
4. Budskap: Utefter ovanstående information, formulera ett budskap som är enkelt och lätt att förstå. Tänk på att kommunicera på ett språk som din målgrupp förstår. Använd gärna mallen "Skriv med kraft":
https://www.centerpartiet.se/download/18.75e44dd417d51f59ce3f67/1638543582301/Skriv_med_kraft_ver1.0.pdf
Svåra begrepp som används i politiken är det sällan vanliga väljare ha koll på. Det är viktigt att ditt budskap är tydligt med sitt "varför" – alltså varför är denna nyhet/förslag viktigt att genomföra för er och vilket problem åtgärdar det. Budskapet bör beröra mottagaren.

Tänk också på vilken budbärare ni ska ha. Här finns lite olika alternativ:

- Den högsta kommunala/regionala företrädare – exempelvis KSO, kommunalråd, regionråd, oppositionsråd eller gruppledare
- Krets- eller distriktsordföranden, exempelvis om ni inte sitter i fullmäktige eller om nyheten på något sätt har mer bäring i kretsstyrelsen
- Företrädare i aktuell nämnd eller den som uttalat har ansvar för frågan
- En företrädare som utåt har väldigt högt förtroende i frågan sedan tidigare

Vilken målgrupp ni har kan också påverka budbärare, exempelvis har yngre lättare för att lyssna på en annan ung person.

5. Kanal och aktiviteter: Utefter vilken målgrupp och budskap ni har kan ni avgränsa er till vilka kanaler och aktiviteter ni ska använda. Fundera gärna efter vart de ni vill nå finns (återigen kika i målgruppshandboken samt använd er av den lokala kännedom ni har). För att få bättre koll på de digitala kanalerna så är Svenskarna och internet-rapporten användbar: <https://svenskarnaochinternet.se/>

Nedan finns exempel på olika kanaler och aktiviteter ni kan använda för att få ut er nyhet.

Kampanjaktiviteter: I kampanjen är det bra att lyssna och möta människor där de finns. Vad har ni för några marknader, stadsfester, festivaler och/eller liknande? Ta tillvara de tillfällen då ortens invånare ändå samlas. Tänk på vilka som kommer, målgruppen, är det barnfamiljer - gör en aktivitet som passar dem. Är de ungdomar försök få med några lokala CUF:are etc.

På torget: Bygger på att man finns där människor rör sig t.ex. på en gågata, vid ett köpcentrum eller vid den lokala butiken. Att finnas där medborgarna finns, att ta första steget själv istället för att bjuda in.

Samla in och samtala kring er region/ort/bygds möjligheter. Vad finns det för olika potential just här? Börjar man samtala brukar det finnas många olika tankar och idéer hos dem man möter.

Om tid finns förbered gärna för kampanjen genom att trycka upp flygblad med nyheten.

Vid kampanj på torget eller t ex Ica maxi, plantagen, handelsträdgård, plantauktioner:

- Dela ut tulpanlökar, fröpsår eller plantor (lokalproducerade) med informationsblad om den fråga ni driver. Ett utmärkt tillfälle att ha ett samtal om Centerpartiet med potentiella väljare.
- En enkel kampanjmetod är att använda sig av skålar med kulor i där man får ett påstående och får lägga en färgad kula i en skål med ja eller nej.
- Svara på frågan - Ställ upp två glasskålar på ett bord (t.ex. på boxen som tillhör krets-kitet). Ställ upp en skylt med en fråga och låt varje glasskål representera varsitt alternativt svar. Ge besökare en boll, sten eller liknande och låt dem lägga föremålet i den skål som representerar vad de tycker.
- Ordna "Landsbygdens dag" på torget, gör en heldag med en mängd utställare, allt från bönder och mat till konst, litteratur, turism, skogsråvara osv.

Boka upp ett café på orten - Börja kvällen med att alla får välja fika från caféet (har kretsen inte råd att stå för fiket får var och en betala för sitt fika, var tydlig med vad som gäller i inbjudan). Är ni ute i god tid så sök mikrostöd för aktiviteten.

- Bjud in ett par externa talare som kanske har startat upp ett företag, drivit igenom någon reform som har skapat tillväxt osv. Låt dem tala i cirka tio minuter var. Sedan får deltagarna ställa frågor och diskutera i stor grupp. Istället för samtal kan man bjuda in till debatt eller seminarium.

Möten

- Öppna möten med föreningar - Anordna öppna möten med föreningar på orten. Skanna av vilka olika föreningar ni skulle vilja samarbeta med eller ni kanske redan samarbetar med någon? Anordna öppna möten och diskutera kring Centerpartiets frågeställningar i form av seminarier eller liknande. Filma, anteckna och låt besökarna själva skriva ner sina tankar.
- Gemensam aktivitet med SV - Gör en gemensam aktivitet med Studieförbundet Vuxenskolan på orten.

Press/traditionell media:

Kom ihåg att bjuda in lokala media till möten och aktiviteter (radio, dagspress och TV). Skicka en pressinbjudan och följ upp med ett telefonsamtal för att bekräfta att de kommer.

Skicka pressmeddelanden när ni lägger politiska förslag, motioner och interpellationer. Ta med det viktigaste ni vill säga och gärna ett par citat som någon av er står bakom. Det är viktigt att ni är lätta att nå för de journalister som vill ställa frågor.

Skriv en debattartikel på området, behövs hjälp med att bolla innehåll eller korrekturläsa – kontakta Organisationsenhetens kommunikationsteam (kontaktinfo nedan).

Sociala medier

Gör egna inlägg i sociala medier. Använd mallar som finns i mediageneratoren via Connect (<https://www.centerpartiet.se/connect/start/sidor/innehall/grafiskprofil/profilprodukter.4.1d8622c015792383765f3.html>) eller be om hjälp av någon från Organisationsenhetens kommunikationsteam (kontaktinfo nedan).

När satsningen eller nyheter släpps kan ni exempelvis använda er utvalda budbärare (se ovan) för att göra en film till sociala medier eller livesända på Facebook eller Instagram. Gör ett snyggt inlägg. Tips är att ha en frågestund i sociala medier men budbärare, antingen via en livesändning eller genom att använda Instagrams frågeverktyg för Instastory. Där går även att göra omröstningar.

Se gärna till att sponsra/annonsera dina inlägg på sociala medier, här finns en länk för Facebook: <https://www.facebook.com/business/help/347839548598012?id=352109282177656> och för Instagram: https://business.instagram.com/advertising?locale=sv_SE

6. Utvärdering: Löpande och efteråt är det otroligt viktigt med utvärdering. Titta på syftet och målen ni satt. Har ni uppfyllt det? Hur kan ni göra det ännu bättre nästa gång?

Vid frågor eller hjälp kontakta Organisationsenhetens kommunikationsteam:

Calle Jonsson, Region Norr 072-71 63 854, calle.jonsson@centerpartiet.se

Anton Stark, Region Mitt 070-849 86 51, anton.stark@centerpartiet.se

Magnus Nystedt, Region Öst 073-04 51 752, magnus.nystedt@centerpartiet.se

Conny Norén, Region Väst 073-155 00 88, conny.noren@centerpartiet.se

Henrik Knobe, Region Syd & Sydost 076-835-69-29, henrik.knobe@centerpartiet.se

Emma Bengtson, 073-04 51 775, emma.bengtsson@centerpartiet.se